

K Z O M B U N D I A K Ń A T
Z B A D A Ń A

Warszawa, marzec 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/30/2013

O ROLI KOBIET W RODZINIE

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ✓ Trzy piąte pełnoletnich Polek (59%) żyje w związku małżeńskim. Kobiety niemające małżonka najczęściej nie pozostają w żadnym związku (32%).
- ✓ Na poziomie ogólnospołecznym preferencje w zakresie modelu rodziny ewoluują w kierunku relacji coraz bardziej egalitarnych. W tegorocznym badaniu największa grupa ankietowanych (46%) wyraziła aprobatę modelu, w którym kobieta i mężczyzna w porównywalnym stopniu angażują się w sprawy rodzinne i zawodowe.
- ✓ Funkcjonowanie małżeństw i konkubinatów najczęściej opiera się na modelu partnerskim (27%). Niewiele rzadziej spotykane są związki praktykujące model nieproporcjonalny żeński (23%) i tradycyjny (20%).
- ✓ Ponad połowa kobiet w wieku produkcyjnym, które żyją w związkach, realizuje preferowany przez siebie model rodziny (55%). Relatywnej deprivacji w związku najrzadziej doświadczają kobiety niemające potomstwa. Niezgodność preferowanego modelu rodziny z rzeczywistą sytuacją jest częstsza wśród respondentek z wyższym wykształceniem, mieszanek małych miast (do 20 tys. ludności), kobiet w wieku 25–34 lata i 55–60 lat oraz gorzej sytuowanych.
- ✓ Od roku 2004 zmniejszył się odsetek respondentów deklarujących, że w ich domu różnego rodzaju prace wykonują wyłącznie kobiety, wzrosła natomiast grupa tych, w rodzinach których obowiązki domowe wykonują osoby obojga płci. Mimo to w większości polskich rodzin nadal tylko kobiety obciążone są prasowaniem (82%), praniem (81%), przygotowywaniem posiłków (67%), zmywaniem naczyń (58%), rutynowym sprzątnięciem (58%) i gruntownymi porządkami (54%).

W polskim społeczeństwie rolę kobiety zwykło się uważać za szczególną. Choć każdy człowiek jest inny, niepowtarzalny, w ujęciu zbiorczym wyjątkowość kobiet wynika z funkcji pełnionych przez nie w rodzinie – zarówno tych danych z natury, biologicznych, jak i nabytych, wyuczonych w procesie socjalizacji. W obiegowej opinii Polka to dusza domu – wzorowa matka („matka Polka”) i gospodyni. W niniejszym komunikacie próbujemy skonfrontować ten stereotyp z rzeczywistością – przybliżamy sytuację życiową dzisiejszych Polek, ukazujemy preferowane i realizowane modele rodziny oraz opisujemy podział obowiązków w typowym polskim domu¹.

SYTUACJA ŻYCIOWA POLEK

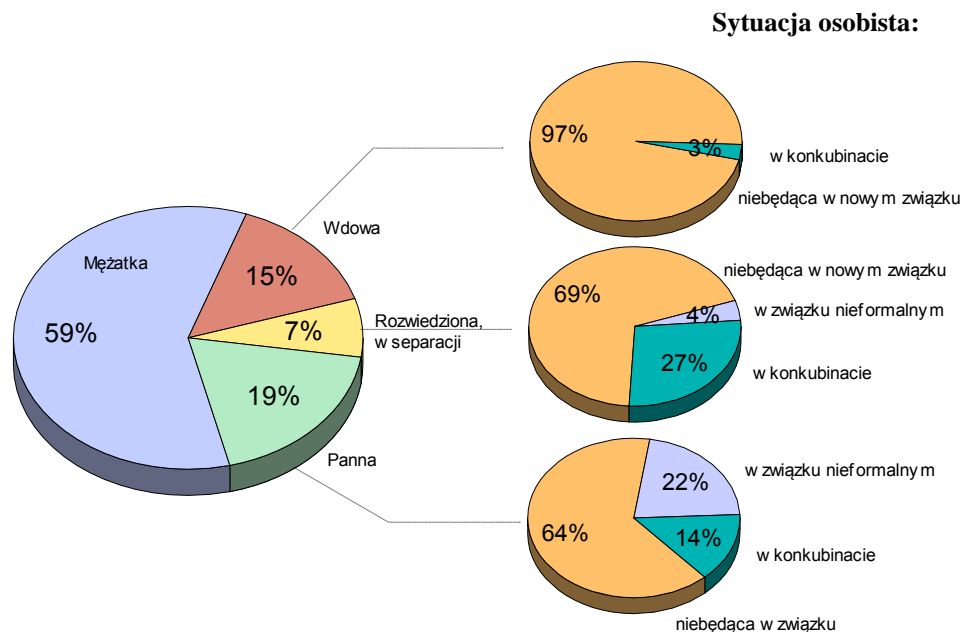
Trzy piąte ankietowanych Polek (59%) żyje w zalegalizowanym związku, jedną piątą (19%) stanowią panny, jedną siódmą (15%) – wdowy, pozostałe zaś (7%) to rozwódki i kobiety pozostające w separacji z mężem. Wśród panien najwięcej jest takich, które żyją w pojedynkę (64%, 12% ogółu kobiet), co piąta ma kogoś, ale nie mieszka z nim (22%, 4% ogółu kobiet), a 14% żyje w konkubinacie (3% ogółu kobiet). Na nowy związek zdecydowała się co trzecia rozwódka, kobieta żyjąca w separacji (31%, 2% ogółu kobiet) i tylko nieliczne wdowy (3%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (272) przeprowadzono w dniach 3–9 stycznia 2013 roku na liczącej 1227 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

ODPOWIEDZI KOBIET (N=636)

CBOS

RYS. 1. JAKI JEST PANI STAN CYWILNY?

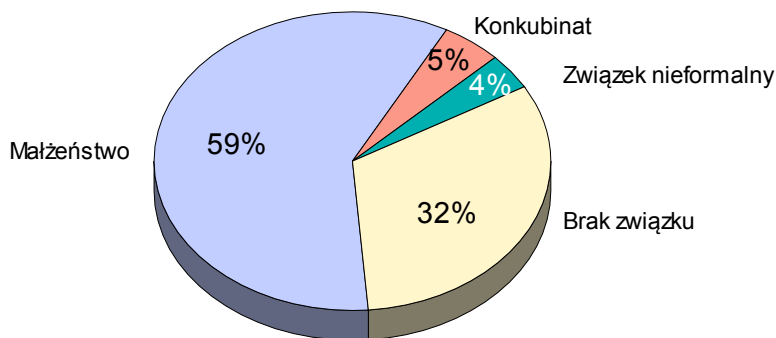
Przez **konkubinacj** rozumiana jest sytuacja, gdy dwie osoby żyjące w niezalegalizowanym związku prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, natomiast przez **związek nieformalny** – sytuacja, gdy osoby będące parą nie mieszkają razem

Ogółem do życia w konkubinacie – prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego w ramach niezalegalizowanego związku – przyznaje się 5% respondentek. Porównywalna grupa kobiet (4%) deklaruje, że pozostaje w związku nieformalnym – żyje osobno, bez ślubu. Co trzecia Polka (32%) obecnie nie ma partnera.

ODPOWIEDZI KOBIET (N=641)

CBOS

RYS. 2. STATUS ZWIĄZKU

Przez **konkubinacj** rozumiana jest sytuacja, gdy dwie osoby żyjące w niezalegalizowanym związku prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, natomiast przez **związek nieformalny** – sytuacja, gdy osoby będące parą nie mieszkają razem

Panny niebędące w związku stanowią 62% kobiet w wieku 18–24 lata i 16% mających od 25 do 34 lat. Do bycia singielką przyznaje się niewiele kobiet ze starszych kategorii wiekowych. Również panny żyjące w konkubinacie rekrutują się niemal wyłącznie z grona najmłodszych respondentek – mających mniej niż 35 lat. Ze względu na miejsce zamieszkania wyróżniają się respondentki z największych miast (powyżej 500 tys. ludności), z których co ósma (12%) jest rozwódką lub żyje w separacji, a co piąta (18%) jest panną i nie ma partnera – zob. tabele aneksowe.

Powiązane z sytuacją osobistą kobiet są ich oceny własnych warunków materialnych – dobre są relatywnie rzadkie wśród rozwódek (22%) i wdów (23%), zdecydowanie częstsze natomiast wśród mężatek i panien (po 46%).

PREFEROWANY MODEL RODZINY

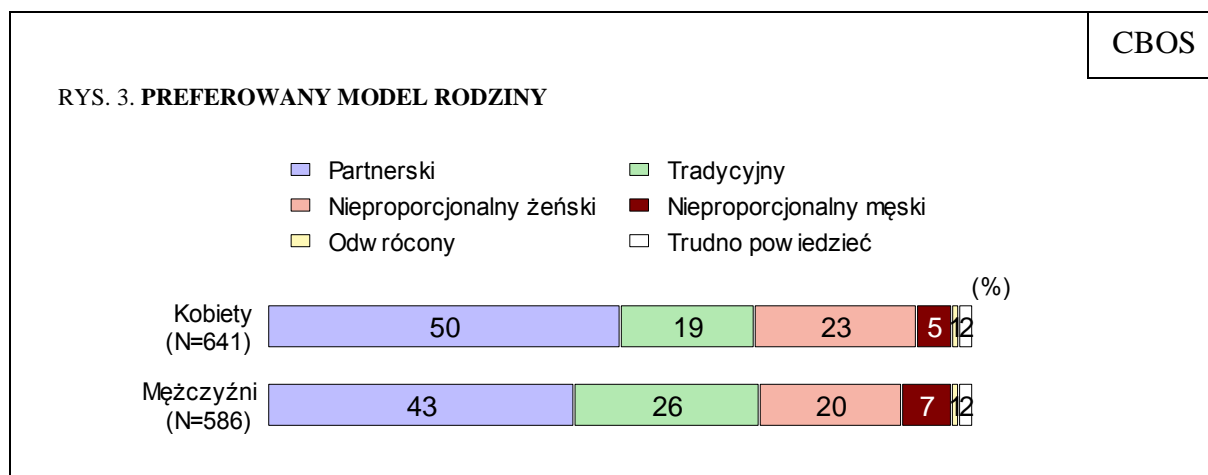
Na poziomie ogólnospołecznym preferencje w zakresie modelu rodziny oddalają się od stosunków patriarchalnych ewoluując w kierunku relacji bardziej egalitarnych. W tegorocznym badaniu prawie połowa ankietowanych (46%) wyraziła aprobatę modelu partnerskiego, w którym kobieta i mężczyzna w zbliżonym stopniu angażują się w sprawy rodzinne i zawodowe. Stosunkowo liczne grupy preferują model tradycyjny, w którym jedynie mężczyzna pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, natomiast kobieta zajmuje się prowadzeniem domu i dziećmi (23%), oraz nieproporcjonalny żeński – w którym pracują oboje, jednak mężczyzna bardziej angażuje się w pracę, a kobieta poświęca się też rodzinie (22%). Niewielkie poparcie ma wariant z odwróconymi rolami – gdzie kobieta i mężczyzna pracują, ale to na kobiecie spoczywa główny ciężar utrzymania rodziny, podczas gdy mężczyźni przypadają w udziale obowiązki domowe (6%). Tylko nieliczni respondenci (1%) opowiadają się za modelem odwróconym, w którym kobieta jest jedynym żywicielem rodziny, a mężczyzna prowadzi dom.

Tabela 1

Preferowany model rodziny	Wskazania respondentów według terminów badań					
	'97	'00	'04	'06	'12	'13
	w procentach					
Partnerski – mąż (partner) i żona (partnerka) mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę, zawodową i oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi	37	38	47	41	48	46
Tradycyjny – jedynie mąż (partner) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona (partnerka) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	38	42	27	32	22	23
Nieproporcjonalny żeński – zarówno mąż (partner), jak i żona (partnerka) pracują zawodowo, mąż (partner) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona (partnerka) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	23	19	23	24	27	22
Nieproporcjonalny męski – zarówno mąż (partner), jak i żona (partnerka) pracują zawodowo, żona (partnerka) poświęca więcej czasu na pracę zawodową, mąż (partner) oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	-	-	-	-	-	6
Odwrócony – jedynie żona (partnerka) pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, mąż (partner) zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci itp.	1	0	1	1	1	1
Trudno powiedzieć	1	1	1	2	2	2

We wcześniejszych badaniach kategoria pytania nie uwzględniała modelu nieproporcjonalnego męskiego

Choć za modelem partnerskim optują największe grupy respondentów obojga płci, równy podział obowiązków rodzinnych i zawodowych częściej preferują kobiety niż mężczyźni (50% wobec 43%). Istotnie mniej zwolenniczek niż zwolenników ma natomiast wariant tradycyjny (19% wobec 26%).

Respondentki opowiadające się za partnerskim modelem rodziny rekrutują się w większym stopniu z grupy 45–54-latek, mieszanek miast powyżej 20 tys. ludności, kobiet lepiej wykształconych i sytuowanych, żyjących w konkubinacie oraz panien.

Aprobacie wariantu tradycyjnego sprzyja wiek emerytalny, zamieszkiwanie na wsi oraz uzyskiwanie niższych dochodów *per capita*. Za modelami nieproporcjonalnymi, zwłaszcza nieproporcjonalnym żeńskim, optują respondentki niemające dzieci. Te, które mają potomstwo, częściej opowiadają się za modelem tradycyjnym i partnerskim.

Tabela 2

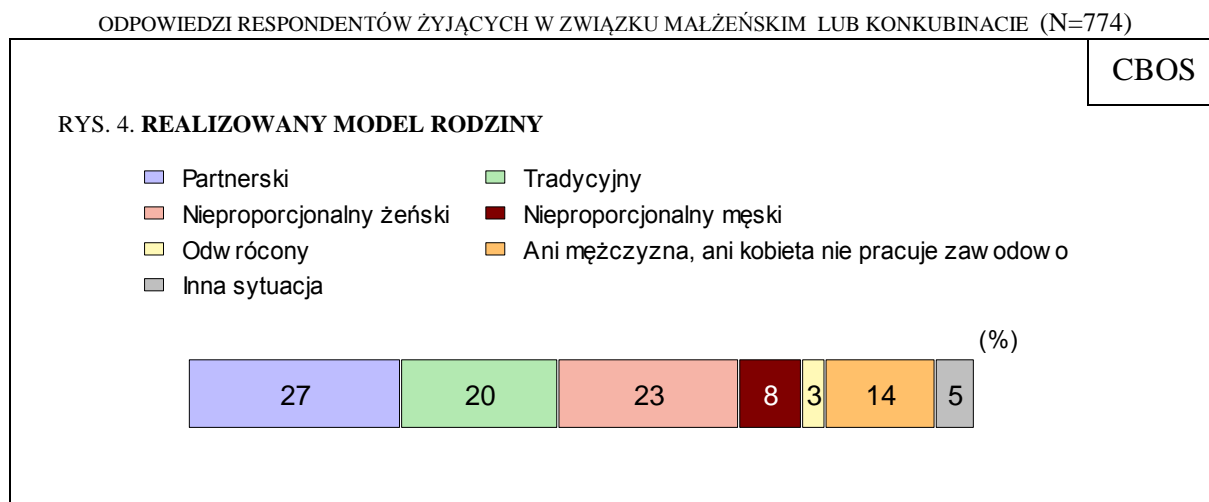
Kategorie społeczno-demograficzne		Preferowany przez kobiety model rodziny (N=641)					
		partnerski	tradycyjny	nieproporcjonalny żeński	nieproporcjonalny męski	Odwrócony	Trudno powiedzieć
		w procentach					
Ogółem		50	19	23	5	1	2
Wiek	18-24 lata	49	13	31	7	0	0
	25-34	53	12	30	4	1	0
	35-44	42	26	23	7	1	1
	45-54	63	14	15	2	5	2
	55-64	49	19	21	6	1	4
	65 lat i więcej	40	29	20	7	0	5
Miejsce zamieszkania	Wieś	43	28	20	6	1	3
	Miasto do 20 tys.	42	16	36	4	2	0
	20-100 tys.	58	12	21	4	2	3
	101-500 tys.	60	16	19	4	1	0
	501 tys. i więcej mieszk.	53	13	22	6	1	4
Wykształcenie	Podstawowe	42	30	19	5	1	3
	Zasadnicze zawodowe	42	33	17	3	3	2
	Średnie	48	14	28	7	1	2
	Wyższe	63	7	23	4	1	1
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	25	19	4	3	1
	501-750	39	24	29	2	3	3
	751-1000	52	18	22	6	0	2
	1001-1500	45	26	21	6	1	0
	Powyżej 1500 zł	62	6	23	7	0	2
Stan cywilny	Panna	55	9	27	7	0	2
	Mężatka	49	20	23	5	2	1
	Rozwiedziona, w separacji	48	17	20	6	0	10
	Wdowa	44	30	20	4	1	1
Status związku*	Małżeństwo	49	20	23	5	2	1
	Konkubinaty**	74	11	12	0	3	0
	Związek nieformalny**	32	12	44	12	0	0
	Brak związku	49	20	22	6	0	4
Potomstwo	Posiada	51	21	20	5	1	2
	Nie posiada	45	13	30	7	1	4

* Przez **konkubinaty** rozumiana jest sytuacja, gdy dwie osoby żyjące w niezalegalizowanym związku prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, natomiast przez **związek nieformalny** – sytuacja, gdy osoby będące parą nie mieszkają razem

** Ze względu na małe liczebności kategorii uzyskane wyniki należy traktować z ostrożnością

REALIZOWANY MODEL RODZINY

Funkcjonowanie małżeństw i konkubinatów najczęściej opiera się na modelu partnerskim (27%). Niewiele rzadziej spotykane są związki praktykujące układ nieproporcjonalny żeński (23%) i tradycyjny (20%). Jedynie nieliczne pary (3%) realizują model odwrócony.

Realizowaniu modelu partnerskiego sprzyja młodszy wiek, zamieszkiwanie w mieście (szczególnie w dużej aglomeracji powyżej 500 tys. ludności), wyższy poziom wykształcenia, dobra sytuacja finansowa, pozostawanie w stanie wolnym oraz nieposiadanie dzieci. Wariant tradycyjny jest częstszy w grupie respondentów najmłodszych (w wieku 18–24 lata), gorzej sytuowanych i mających potomstwo. Związki osób, które mają od 35 do 44 lat oraz budują relację po rozwodzie lub w trakcie separacji, najczęściej opierają się na modelu nieproporcjonalnym żeńskim. Oba modele nieproporcjonalne okazują się też stosunkowo bardziej popularne w rodzinach osób niemających dzieci. Co ciekawe, bez znaczenia dla częstości realizowania poszczególnych modeli rodziny jest stopień sformalizowania związku.

Tabela 3

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW ŻYJĄCYCH
W ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIM LUB KONKUBINACIE (N=774)

Kategorie społeczno-demograficzne		Realizowany model rodziny							
		partnerski	tradycyjny	nieproporcjonalny żeński	nieproporcjonalny męski	odwrócony	ani mężczyzna, ani kobieta nie pracuje zawodowo	inna sytuacja	Trudno powiedzieć
		w procentach							
Ogółem		27	20	23	8	3	14	5	0
Wiek	18-24 lata	38	32	11	12	0	7	0	0
	25-34	35	21	20	9	5	5	5	0
	35-44	28	26	34	8	1	0	4	0
	45-54	32	14	23	9	7	7	7	1
	55-64	18	22	18	9	3	23	7	1
	65 lat i więcej	14	11	15	3	0	49	5	3
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	23	21	9	3	15	6	1
	Miasto do 20 tys.	27	15	27	9	4	14	4	0
	20-100 tys.	26	21	19	7	3	16	7	1
	101-500 tys.	28	20	24	8	3	14	3	1
	501 tys. i więcej mieszk.	37	13	24	7	3	9	7	1
Wykształcenie	Podstawowe	11	18	18	6	3	37	6	2
	Zasadnicze zawodowe	23	24	21	7	5	14	6	0
	Średnie	28	20	23	9	2	10	6	1
	Wyższe	41	16	26	8	2	3	3	0
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	16	28	13	5	8	22	8	0
	501-750	24	20	23	10	7	8	6	2
	751-1000	22	19	25	7	1	20	6	0
	1001-1500	27	20	20	7	2	19	5	0
	Powyżej 1500 zł	33	14	28	10	1	9	5	0
Stan cywilny*	Kawaler/panna**	40	24	18	8	0	4	7	0
	Żonaty/mężatka	26	20	22	8	3	15	5	1
Status związku*	Małżeństwo	26	20	22	8	3	15	5	1
	Konkubinat***	30	22	22	8	2	6	10	0
Posiadanie potomstwa	Ma	25	21	23	8	3	14	5	0
	Nie ma	35	13	17	6	3	16	6	4

* W tabeli nie uwzględniono kategorii, których liczebność jest znikoma

** Ze względu na małe liczebności uzyskane wyniki należy traktować z ostrożnością

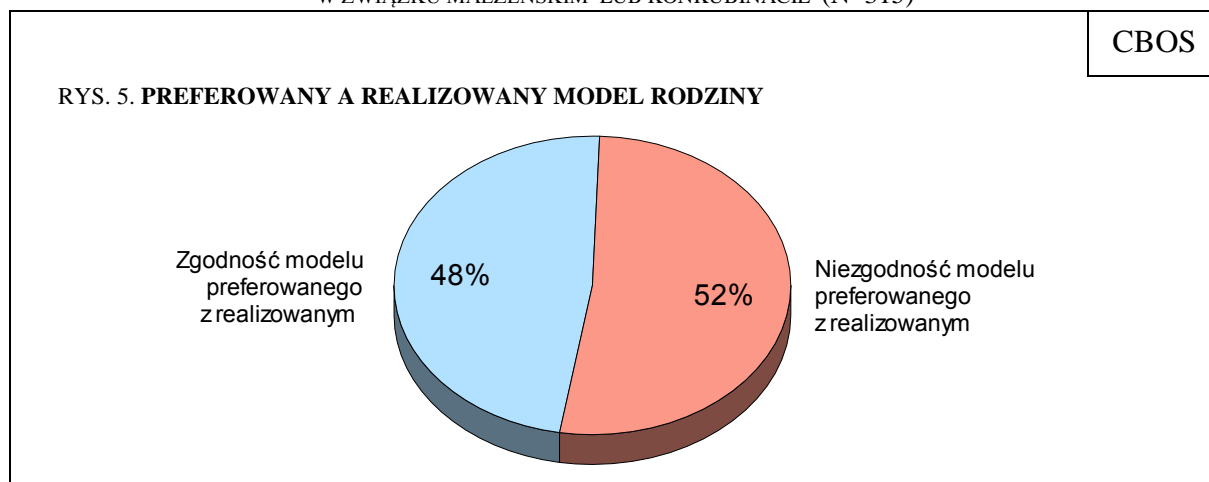
*** Przez **konkubinat** rozumiana jest sytuacja, gdy dwie osoby żyjące w niezalegalizowanym związku prowadzą wspólne gospodarstwo domowe

PREFEROWANY A REALIZOWANY MODEL RODZINY

Ustalenia co do podziału czasu między obowiązki domowe i pracę zawodową oraz ich konfrontacja z rzeczywistością nie muszą prowadzić do rozwiązań satysfakcjonujących obie strony. Aby ocenić poziom relatywnej deprivacji kobiet żyjących w związkach, sprawdziliśmy, czy respondentki w wieku produkcyjnym realizują w swoich domach ten model relacji, który uważają za najlepszy dla rodziny. Przyjmujemy więc, że decydujące znaczenie dla preferencji tej grupy mają osobiste doświadczenia, przez pryzmat których kobiety postrzegają oba omawiane aspekty życia.

Preferowany i realizowany model rodziny pokrywają się w przypadku prawie połowy kobiet (48%). Deklaracje pozostałych (52%) rozmiągają się ze sobą – model realizowany w ich związku nie jest tym, który preferują.

ODPOWIEDZI KOBIET W WIEKU PRODUKCYJNYM* ŻYJĄCYCH
W ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIM LUB KONKUBINACIE (N=315)

* Z uwagi na termin realizacji badania (na początku stycznia) za produkcyjny przyjęto wiek 18-60 lat

Ponad połowa kobiet realizujących preferowany przez siebie model rodziny praktykuje układ partnerski (55%). Funkcjonowanie jednej czwartej związków tej grupy opiera się na modelu nieproporcjonalnym żeńskim (24%), a blisko jednej piątej – na modelu tradycyjnym (18%). Respondentki niepraktykujące optymalnego w swojej ocenie podziału ról najczęściej realizują model nieproporcjonalny żeński (30%) lub tradycyjny (27%).

Tabela 4

Realizowany model rodziny	Kobiety w wieku produkcyjnym* żyjące w związku małżeńskim lub konkubinacie odczuwające satysfakcję z realizowanego modelu rodziny (N=152)	Kobiety w wieku produkcyjnym* żyjące w związku małżeńskim lub konkubinacie odczuwające deprivację z powodu realizowanego modelu rodziny (N=163)
	w procentach	
Partnerski	55	10
Tradycyjny	18	27
Nieproporcjonalny żeński	24	30
Nieproporcjonalny męski	2	11
Odwrócony	1	5
Ani mężczyzna, ani kobieta nie pracuje zawodowo	0	9
Inna sytuacja	0	8

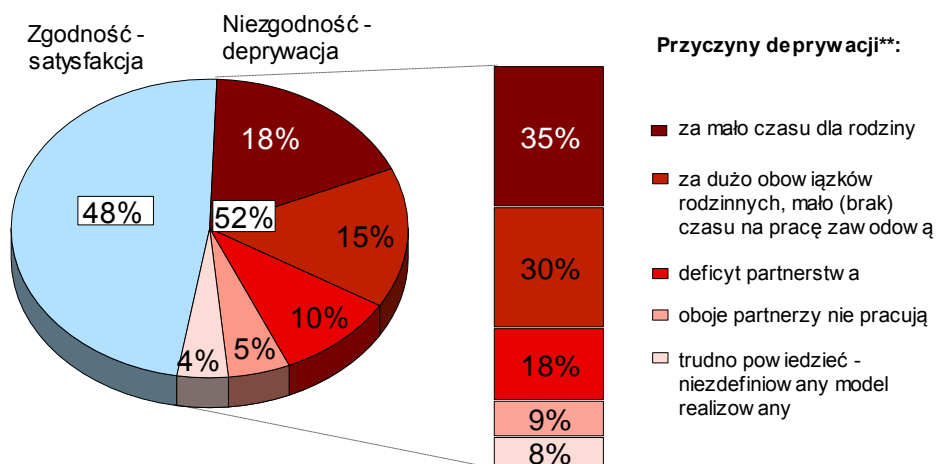
* Z uwagi na termin realizacji badania (na początku stycznia) za produkcyjny przyjęto wiek 18-60 lat

Dokładniejsza analiza deklaracji kobiet praktykujących model niezgodny z preferowanym pozwala określić przyczyny ich deprivacji. U większości kobiet z tej grupy niezgodność wynika z małej (mniejszej niż wskazywałyby preferencje) ilości czasu poświęcanego rodzinie (35% realizujących model niezgodny, 18% ogółu kobiet w wieku produkcyjnym żyjących w związku małżeńskim lub konkubinacie) bądź odwrotnie – ze zbyt dużego nią zaabsorbowania, utrudniającego lub całkowicie uniemożliwiającego pracę zawodową (30%, 15% ogółu). Źródłem deprivacji niespełna jednej piątej (18%, 10% ogółu) jest deficyt partnerstwa – kobiety te pozostają w związku, w którym obie strony pracują zawodowo, jednak wyłącznie na nich spoczywa prowadzenie domu. Frustracja 9% kobiet realizujących model rodziny niezgodny z preferowanym (5% ogółu) wiąże się bardziej z brakiem zatrudnienia obojga partnerów niż z podziałem ról i obowiązków domowych.

ODPOWIEDZI KOBIET W WIEKU PRODUKCYJNYM* ŻYJĄCYCH
W ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIM LUB KONKUBINACIE (N=315)

CBOS

RYS. 6. ZGODNOŚĆ PREFEROWANEGO I REALIZOWANEGO MODELU RODZINY

* Z uwagi na termin realizacji badania (na początku stycznia) za produkcyjny przyjęto wiek 18-60 lat

** Konfiguracje zmiennych wskazujących na poszczególne przyczyny deprywacji. **Za mało czasu dla rodziny:** model preferowany – tradycyjny lub nieproporcjonalny żeński, model realizowany – odwrócony, nieproporcjonalny męski lub partnerski; model preferowany – partnerski, model realizowany – odwrócony lub nieproporcjonalny męski; model preferowany – tradycyjny, model realizowany – nieproporcjonalny żeński. **Za dużo obowiązków rodzinnych, mało (brak) czasu na pracę zawodową:** model preferowany – odwrócony lub nieproporcjonalny męski, model realizowany – tradycyjny, nieproporcjonalny żeński lub partnerski; model preferowany – partnerski, model realizowany – tradycyjny; model preferowany – nieproporcjonalny żeński, model realizowany – tradycyjny. **Deficyt partnerstwa:** model preferowany – partnerski, model realizowany – nieproporcjonalny żeński

Relatywnej deprywacji w związku najrzadziej doświadczają kobiety niemające potomstwa. Niezgoda preferowanego modelu rodziny z rzeczywistą sytuacją jest częstsza wśród respondentek z wyższym wykształceniem, mieszanek małych miast (do 20 tys. ludności), kobiet w wieku 25–34 lata i 55–60 lat oraz gorzej sytuowanych.

Frustracje matek i respondentek z wyższym wykształceniem mają źródło w niezadowolającym poziomie zaangażowania w sprawy rodzinne, a w dalszej kolejności w niespełnieniu na płaszczyźnie zawodowej (widocznym szczególnie u kobiet z wyższym wykształceniem) i deficycie partnerstwa w związku. Kobietom mającym od 18 do 34 lat stosunkowo najczęściej doskwiera nadmiar obowiązków domowych, natomiast kobietom w wieku 35–44 lata – brak czasu dla domu i rodziny. Niedobór czasu dla bliskich to najrzadszy powód deprywacji wśród mieszanek największych aglomeracji (powyżej 500 tys. ludności), których odpowiedzi pozwalają sądzić, iż w związku brakuje im przede wszystkim równowagi – proporcjonalnego podziału obowiązków zawodowych i rodzinnych.

Deficyt partnerstwa w większym stopniu odczuwają kobiety z większych miast niż mieszkanki wsi. Życie w niewielkim mieście, stosunkowo niskie dochody *per capita* oraz wykształcenie zasadnicze zawodowe sprzyjają z kolei poczuciu deprivacji na gruncie rodzinnym. W grupie respondentek gorzej sytuowanych i będących w wieku przedemerytalnym niezgodność modelu preferowanego z realizowanym wynika bardzo często z braku zatrudnienia obojga partnerów.

Tabela 5

ODPOWIEDZI KOBIET W WIEKU PRODUKCYJNYM* ŻYJĄCYCH
W ZWIĄZKU MAŁŻEŃSKIM LUB KONKUBINACIE (N=315)

Kategorie społeczno-demograficzne		Zgodność preferowanego i realizowanego modelu rodziny						
		Zgodność – satysfakcja	Niezgoda – deprivacja	Przyczyny deprivacji:				
				za mało czasu dla rodziny	za dużo obowiązków rodzinnych, mało (brak) czasu na pracę zawodową	deficyt partnerstwa	oboje partnerzy nie pracują	trudno powiedzieć – niezdefiniowany model realizowany
		w procentach						
Ogółem		48	52	18	15	10	5	4
Wiek	18-24 lata**	53	47	19	18	9	0	0
	25-34	42	58	19	19	10	5	5
	35-44	53	47	21	12	12	0	1
	45-54	53	47	14	14	6	6	6
	55-60 lat	39	61	15	15	9	14	8
Miejsce zamieszkania	Wieś	48	52	19	16	6	7	6
	Miasto do 20 tys.	41	59	24	17	8	5	5
	20-100 tys.	52	48	16	13	13	4	1
	101-500 tys.	55	45	17	15	11	2	0
	501 tys. i więcej mieszk.	49	51	12	14	15	0	9
Wykształcenie	Podstawowe	49	51	9	13	0	23	6
	Zasadnicze zawodowe	48	52	22	10	5	9	4
	Średnie	53	47	15	15	9	2	6
	Wyższe	44	56	20	19	15	0	3
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	37	63	16	25	4	14	5
	501-750	45	55	23	16	7	2	7
	751-1000	51	49	21	11	9	7	2
	1001-1500	63	37	5	14	12	2	6
	Powyżej 1500 zł	53	47	14	11	16	0	6
Posiadanie potomstwa	Ma	46	54	19	16	10	5	4
	Nie ma	68	32	10	9	2	3	7

* Z uwagi na termin realizacji badania (na początku stycznia) za produkcyjny przyjęto wiek 18-60 lat

** Ze względu na małe liczebności kategorii, uzyskane wyniki należy traktować z ostrożnością

PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW DOMOWYCH

PROSTE CZYNNOŚCI I FUNKCJE OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

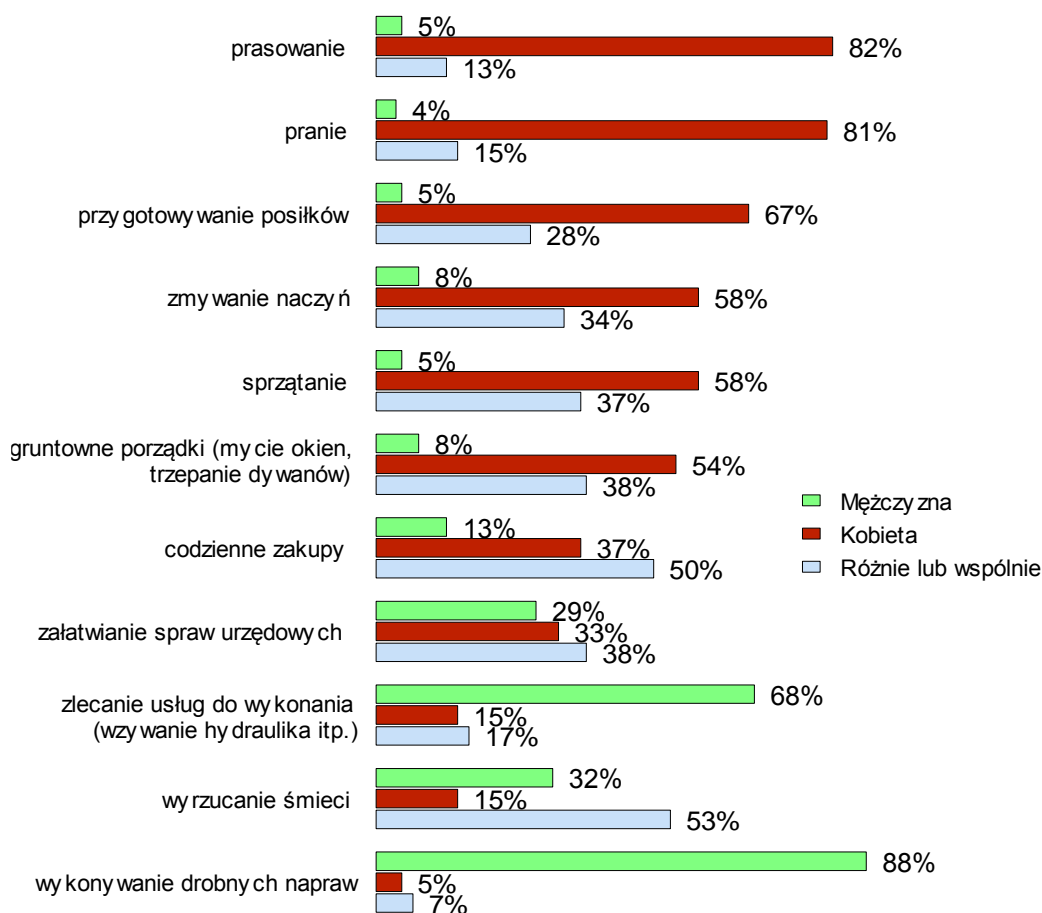
Respondentów, w których gospodarstwach domowych są co najmniej dwie osoby dorosłe, zapytaliśmy, na przedstawicielach której płci spoczywają w ich rodzinie obowiązki domowe. Okazuje się, że w większości polskich domów tylko kobiety obarczone są wykonywaniem takich czynności, jak: prasowanie (82%), pranie (81%), przygotowywanie posiłków (67%), zmywanie naczyń (58%), rutynowe sprzątanie (58%), gruntowne porządki (54%). Deklarowany poziom zaangażowania kobiet w niemal każdą z wymienionych aktywności jest tym niższy, im wyższe wykształcenie respondenta, większa miejscowość zamieszkania i lepsza sytuacja materialna gospodarstwa domowego. Zarówno wyższy poziom wykształcenia, życie w większej aglomeracji, jak i wysokie dochody *per capita* sprzyjają dzieleniu obowiązków (zob. tabele aneksowe).

W największej części gospodarstw domowych nie ma osób stale zajmujących się wyrzucaniem śmieci (53% odpowiedzi różnie lub wspólnie), robieniem codziennych zakupów (50%) oraz załatwianiem spraw urzędowych (38%). W głównej mierze na mężczyznach spoczywa natomiast przeprowadzanie drobnych napraw (88%) oraz zlecenie usług do wykonania (68%) – jedynie w przypadku tych dwóch czynności i wyrzucania śmieci wyłączne zaangażowanie w nie kobiet jest rzadsze od wyłącznego zaangażowania mężczyzn. Większy egalitaryzm cechuje podział obowiązków opiekuńczo-wychowawczych. Choć także one częściej absorbują kobiety niż mężczyzn, opieka nad dziećmi i zwierzętami zwykle przypada w udziale przedstawicielom obojga płci – wspólnie lub na zmianę (odpowiednio: 35% i 34%), a odrabianie lekcji z dziećmi oraz opieka nad osobami kalekimi i przewlekle chorymi jest sprawowana w porównywalnym stopniu przez same kobiety oraz wspólnie lub zamiennie. Dzielenie się odpowiedzialnością za dzieci częściej deklarują respondenci lepiej wykształceni (zob. tabele aneksowe).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, W KTÓRYCH GOSPODARSTWACH DOMOWYCH
SĄ CO NAJMNIEJ DWIE DOROSŁE OSOBY (N=1051)

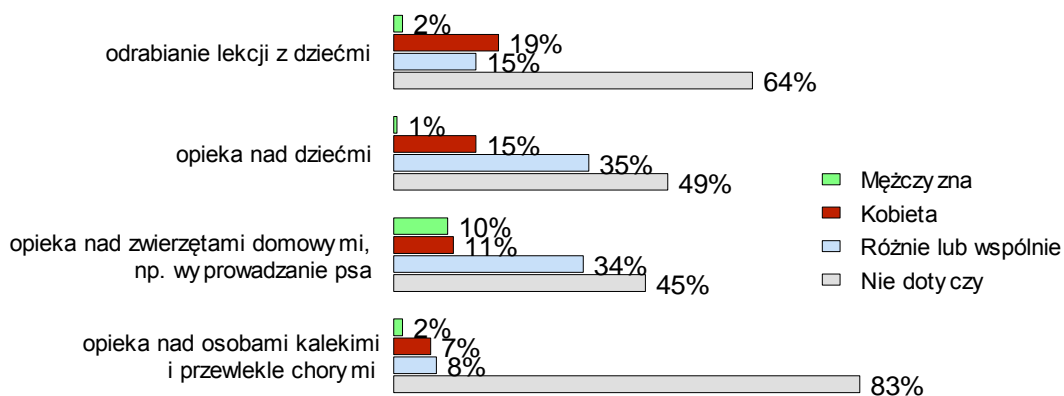
CBOS

RYS. 7. KTO ZAZWYCZAJ W PANA(I) GOSPODARSTWIE DOMOWYM WYKONUJE
NASTĘPUJĄCE OBOWIĄZKI DOMOWE:

CBOS

RYS. 8. KTO ZAZWYCZAJ W PANA(I) GOSPODARSTWIE DOMOWYM WYKONUJE
NASTĘPUJĄCE OBOWIĄZKI DOMOWE:

Od roku 2004 zmniejszył się odsetek ankietowanych deklarujących, że w ich domu różnego rodzaju prace wykonują wyłącznie kobiety, wzrosła natomiast grupa tych, w rodzinach których obowiązki domowe wykonują osoby obojga płci. Opisany trend zarysowuje się najwyraźniej dla wskaźników mierzących takie aktywności, jak: codzienne zakupy, przygotowywanie posiłków, zmywanie naczyń i sprzątanie oraz – zazwyczaj niebędące domeną kobiet – wynoszenie śmieci. W podobnym kierunku ewaluowało zaangażowanie w załatwianie spraw urzędowych – w tym przypadku ubyłoby jednak gospodarstw domowych, w których wyłączną odpowiedzialność za te sprawy ponoszą mężczyźni.

Tabela 6

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Odpowiedzi respondentów* według terminów badań								
	Mężczyzna			Kobieta			Różnie lub wspólnie		
	'04	'06	'13	'04	'06	'13	'04	'06	'13
	w procentach								
– przygotowywanie posiłków	6	7	5	76	75	67	18	18	28
– zmywanie naczyń	8	8	8	71	65	58	21	27	34
– sprzątanie	6	6	5	69	61	58	25	33	37
– gruntowne porządki (mycie okien, trzepanie dywanów)	7	10	8	62	54	54	31	36	38
– pranie	3	4	4	87	84	81	10	12	15
– prasowanie	4	5	5	87	84	82	9	11	13
– codzienne zakupy	12	12	13	59	52	37	29	36	50
– zlecenie usług do wykonania (wzywanie hydraulika itp.)	66	59	68	19	21	15	15	20	17
– wykonywanie drobnych napraw	-	-	88	-	-	5	-	-	7
– załatwianie spraw urzędowych	35	32	29	34	33	33	31	35	38
– wyrzucanie śmieci	34	32	32	22	23	15	44	45	53

* Z wyłączeniem respondentów, w których gospodarstwach domowych jest tylko jedna dorosła osoba

Nie zmienia się znacząco podział obowiązków wychowawczych i opiekuńczych. Od roku 2006 przybyło wprawdzie badanych, w domach których włączają się w nie zarówno kobiety, jak i mężczyźni, jednak nie są to (z wyjątkiem opieki nad dziećmi) różnice istotne.

Tabela 7

Kto zazwyczaj w Pana(i) gospodarstwie domowym wykonuje następujące obowiązki domowe:	Odpowiedzi respondentów* według terminów badań											
	Mężczyzna			Kobieta			Różnie lub wspólnie			Nie dotyczy		
	'04	'06	'13	'04	'06	'13	'04	'06	'13	'04	'06	'13
	w procentach											
– opieka nad dziećmi	-	3	1	-	24	15	-	29	35	-	44	49
– odrabianie lekcji z dziećmi	4	3	2	21	20	19	12	15	15	63	62	64
– opieka nad osobami kalekimi i przewlekle chorymi	2	2	2	11	11	7	6	6	8	81	81	83
– opieka nad zwierzętami domowymi, np. wyprowadzanie psa	13	13	10	17	17	11	32	37	34	38	33	45

* Z wyłączeniem respondentów, w których gospodarstwach domowych jest tylko jedna dorosła osoba

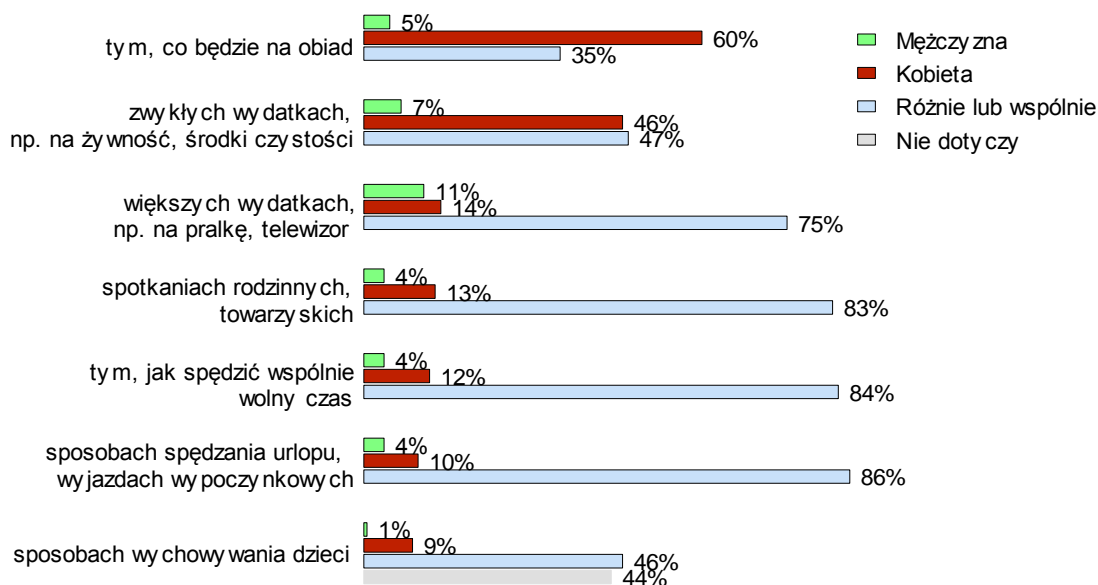
DECYZYJNOŚĆ

W większości polskich domów (60%) kobiety mają wyłączność na decyzje kulinarne. W kwestii zwykłych wydatków (na żywność czy środki czystości) mniej więcej tyle samo jest gospodarstw domowych, w których odpowiedzialność za decyzje spoczywa tylko na kobietach, co takich, w których decydują przedstawiciele obojga płci. W pozostałych sprawach – wychowywania dzieci, spędzania urlopu i czasu wolnego, spotkań rodzinnych i towarzyskich oraz większych wydatków – zdecydowanie dominuje zamienne i wspólne podejmowanie decyzji. Warto przy tym zaznaczyć, że więcej jest gospodarstw domowych, w których rozstrzygający głos – w zasadzie we wszystkich rodzajach spraw – należy wyłącznie do kobiet niż do mężczyzn, a wspólne i zamienne decydowanie częściej deklarują respondenci lepiej wykształceni (zob. tabele aneksowe).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW, W KTÓRYCH GOSPODARSTWACH DOMOWYCH
SĄ CO NAJMNIEJ DWIE DOROSŁE OSOBY (N=1051)

CBOS

RYS. 9. KTO NAJCZĘŚCIEJ W PANA(I) GOSPODARSTWIE DOMOWYM
DECYDUJE O:

Ostatnie lata to czas dynamicznych przemian w sferze relacji międzyludzkich. Z trudem jednak dostrzega się symptomy tych zmian w sytuacji osobistej i życiowej Polek. Wprawdzie co trzecia dorosła kobieta nie pozostaje obecnie w żadnym związku, jednak wśród tych, które mają więcej niż 34 lata, wyraźnie dominują mężatki. Jeśli wierzyć deklaracjom, tylko nieliczne kobiety – niezależnie od wieku – decydują się na życie w konkubinacie. Niewiele jest też rozwódek i kobiet będących w separacji z mężem.

Mimo stopniowej egalitaryzacji relacji damsko-męskich, w dalszym ciągu głównie na kobietach spoczywa troska o domowe ognisko. Chociaż polskie pary najczęściej praktykują partnerski model rodziny – z porównywalnym zaangażowaniem obu stron

w sprawy domowe i pracę – dane te są mylące i nie w pełni oddają rzeczywistą sytuację. W ponad dwóch piątych związków sprawowanie obowiązków domowych ciąży bowiem wyłącznie na kobietach, które bądź poświęcają się tylko rodzinie, bądź godzą funkcje domowe z zawodowymi. To głównie z tej grupy rekrutują się kobiety sfrustrowane swoją sytuacją – najczęściej matki, mieszkanki małych miast, respondentki lepiej wykształcone i gorzej sytuowane – odczuwające niedobór czasu na dom, pracę lub deficyt partnerstwa w związku.

Opracowała
Natalia HIPSZ